

KATHRIN HARTMANN

1972 Ulm doğumlu Kathrin Hartmann, Frankfurt'ta Sanat Tarihi, Felsefe ve İskandinavya Filolojisi okudu. Yüksek öğrenimi sırasında serbest yazar olarak *Frankfurter Rundschau*, *Taz* ve *Titanic* için araştırma yazıları yazdı. *Frankfurter Rundschau*'da yaptığı bir staj sonrasında aynı gazetenin "Haberler ve Politika" bölümünde redaktör olarak çalıştı. 2009 yılında *Ende der Märchenstunde* ismiyle ilk araştırmasını yayımladı.. Kathrin Hartmann Münih'te yaşıyor ve çalışıyor.

Ayrıntı: 768
İnceleme Dizisi: 254

Küresel Çarkın Dışında Kalanlar
Tüketim Toplumundaki Yeni Fakirlik
Kathrin Hartmann

Kitabın Özgün Adı
Wir Müssen Leider Draussen Bleiben
Die neue Armut in der Konsumgesellschaft

Almanca'dan Çeviren
Levent Bakaç

Yayıma Hazırlayan
Hazel Bahar Özmen

Son Okuma
Banu Gümiştüs

*Originally published in the German language under the title Wir Müssen Leider
Draussen Bleiben Copyright © 2012, Karl Blessing Verlag
No part of this book may be reproduced,
in any form without written permission from the publisher*

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafi
Milos Bicanski / Getty Images Turkey

Kapak Tasarımı
Arslan Kahraman

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Esin Tapan Yetiş

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No.: 244 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım: İstanbul, 2014
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-805-1
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım Tic. San. ve Ltd. Şti.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Çağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Kathrin Hartmann

Küresel Çarkın Dışında Kalanlar
Tüketim Toplumundaki Yeni Fakirlik

İNCELEME DİZİSİ

ÖPÜŞME, GIDIKLANMA VE SIKILMA ÜZERİNE/A. Phillips ➤ İMKANSIZIN POLİTİKASI/J.M. Besnier ➤ GENÇLER İÇİN HAYAT BİLGİSİ EL KİTABI/R. Vanegem ➤ EKOLOJİK BİR TOPLUMA DOĞRU/M. Bookchin ➤ İDEOLOJİ/T. Eagleton ➤ DÜZEN VE KALKINMA KISKACINDA TÜRKİYE/A. İnel ➤ AMERİKA/J. Baudrillard ➤ POSTMODERNİZM VE TÜKETİM KÜLTÜRÜ/M. Featherstone ➤ ERKEK AKIL/G. Lloyd ➤ BARBARLIK/M. Henry ➤ KAMUSAL İNSANIN ÇOKUŞU/R. Sennett ➤ POPÜLER KÜLTÜR/Ö.R. Rowe ➤ BELLEĞİN YITİREN TOPLUM/R. Jacoby ➤ GÜLME/H. Bergson ➤ ÖLÜME KARŞI HAYAT/N. O. Brown ➤ SİVİL İTİLAZSİZLİK/Der.: Y. Coşar ➤ AHLAK ÜZERİNE TARTIŞMALAR/J. Nattali ➤ TÜKETİM TOPLUMU/J. Baudrillard ➤ EDEBİYAT VE KÖTÜLÜK/G. Bataille ➤ ÖLÜMCÜL HASTALIK UMUTSUZLUK/S. Kierkegaard ➤ ORTAK BİR ŞEYLER OLMAYANLARIN ORTAKLIĞI/A. Lingis ➤ VAKİT ÖLDÜRMEK/P. Feyerabend ➤ VATAN AŞKI/M. Viroli ➤ KİMLİK MEKANLARI/D. Morley-K. Robins ➤ DOSTLUK ÜZERİNE/S. Lynch ➤ KİŞİSEL İLİŞKİLER/H. LaFollette ➤ KADINLAR NEDEN YAZDIKLARI HER MEKTUBU GÖNDERMEZLER?/D. Leader ➤ DOKUNMA/G. Josipovici ➤ İTİRAF EDİLEMİYEN CEMAAT/M. Blanchot ➤ FLÖRT ÜZERİNE/A. Phillips ➤ FELSEFİYİ YAŞAMAK/R. Billington ➤ POLİTİK KAMERA/M. Ryan-D. Kellner ➤ CUMHURİYETÇİLİK/P. Pettit ➤ POSTMODERN TEORİ/S. Best-D. Kellner ➤ MARKSİZM VE AHLAK/S. Lukes ➤ VAHŞETİ KAVRAMAK/J.P. Reemtsma ➤ SOSYOLOJİK DÜŞÜNMEK/Z. Bauman ➤ POSTMODERN ETİK/Z. Bauman ➤ TOPLUMSAL CİNSİYET VE İKTİDAR/R. W. Connell ➤ ÇOKKÜLTÜRLÜ YURTtaşLIK/W. Kymlicka ➤ KARŞIDEVRİM VE İSYAN/H. Marcuse ➤ KUSURSUZ CİNAYET/J. Baudrillard ➤ TOPLUMUN McDONALDLAŞTIRILMASI/G. Ritzer ➤ KUSURSUZ NİHİLİZM/K.A. Pearson ➤ HOŞGÖRÜ ÜZERİNE/M. Walzer ➤ 21. YÜZYIL ANARŞİZMİ/Der.: J. Purkis & J. Bowen ➤ MARX'IN ÖZGÜRLÜK ETİĞİ/G. G. Brenkert ➤ MEDYA VE GAZETECİLİKTE ETİK SORUNLAR/Der.: A. Belsey & R. Chadwick ➤ HAYATIN DEĞERİ/J. Harris ➤ POSTMODERNİZMİN YANILSAMALARI/T. Eagleton ➤ DÜNYAYI DEĞİŞTİRMEK ÜZERİNE/M. Löwy ➤ OKUZUN ASI/B. Sanders ➤ TAHAYYÜL GÜCÜNÜ YENİDEN DÜŞÜNMEK/Der.: G. Robinson & J. Rundell ➤ TUTKULU SOSYOLOJİ/A. Game & A. Netcalfe ➤ EDEPSİZLİK, ANARŞİ VE GERÇEKLIK/G. Sartwell ➤ KENTSİZ KENTLEŞME/M. Bookchin ➤ YÖNTEME KARŞI/P. Feyerabend ➤ HAKİKAT OYUNLARI/J. Forrester ➤ TOPLUMLAR NASIL ANIMSAR?/P. Connerton ➤ ÖLME HAKKI/S. Inceoğlu ➤ ANARŞİZMİN BUGÜNÜ/Der.: Hans-Jürgen Degen ➤ MELANKOLİ KADINDIR/D. Binkert ➤ SİYAH AN'LAR I-III/J. Baudrillard ➤ MODERNİZM, EVRENSELLİK VE BİREY/Ş. Benhabib ➤ KÜLTÜREL EMPERYALİZM/J. Tomlinson ➤ GÖZÜN VİCDANI/R. Sennett ➤ KÜRESELLEŞME/Z. Bauman ➤ ETİĞE GİRİŞ/A. Pieper ➤ DUYGUSUZ TOPLUM/S. Mestrovic ➤ EDEBİYAT OLARAK HAYAT/A. Nehamas ➤ İMAJ/K. Robins ➤ MEKANLARI TÜKETMEK/J. Urry ➤ YAŞAMA SANATI/G. Sartwell ➤ ARZU ÇAĞI/J. Kovel ➤ KOLONİYALİZM POSTKOLONİYALİZM/A. Loomba ➤ KREŞTEKİ YABANI/A. Phillips ➤ ZAMAN ÜZERİNE/N. Elias ➤ TARİHİN YAPISÖKÜMÜ/A. Munslow ➤ FREUD SAVAŞLARI/J. Forrester ➤ ÖTEYE ADIM/M. Blanchot ➤ POSTYAPISALCI ANARŞİZMİN İSYASET FELSEFESİ/T. May ➤ ATEİZM/R. Le Poidevin ➤ AŞK İLİŞKİLERİ/O.F. Kernberg ➤ POSTMODERNLİK VE HOŞNUTSUZLUKLARI/Z. Bauman ➤ ÖLÜMLÜLÜK, ÖLÜMSÜZLÜK VE DİĞER HAYAT STRATEJİLERİ/Z. Bauman ➤ TOPLUM VE BİLİNCİDİŞİ/K. Leledakis ➤ BÜYÜŞ BOZULMUŞ DÜNYAYI BÜYÜLEMEK/G. Ritzer ➤ KAHKAHANIN ZAFERİ/B. Sanders ➤ EDEBİYATIN YARATILISI/F. Dupont ➤ PARÇALANMIŞ HAYAT/Z. Bauman ➤ KÜLTÜREL BELLEK/J. Assmann ➤ MARKSİZM VE DİL FELSEFESİ/V. N. Volosinov ➤ MARX'IN HAYALETLERİ/J. Derrida ➤ ERDEM PEŞİNDE/A. MacIntyre ➤ DEVLETİN YENİDEN ÜRETİMİ/J. Stevens ➤ ÇAĞDAŞ SOSYAL BİLİMLER FELSEFESİ/B. Fay ➤ KARNAVALDAN ROMANA/M. Bakhtin ➤ PİYASA/J. O'Neill ➤ ANNE: MELEK Mİ, YOSMA MI?/E.V. Welldon ➤ KUTSAL İNSAN/G. Agamben ➤ BİLİNÇALTINDA DEVLET/R. Lourau ➤ YAŞADIGIMIZ SEFALET/A. Gorz ➤ YAŞAMA SANATI FELSEFESİ/A. Nehamas ➤ KORKU KÜLTÜRÜ/F. Furedi ➤ EĞİTİMDE ETİK/F. Haynes ➤ DUYGUSAL YAŞANTI/D. Lupton ➤ ELEŞTİREL TEORİ/R. Geuss ➤ AKTİVİSTİN EL KİTABI/R. Shaw ➤ KARAKTER AŞINMASI/R. Sennett ➤ MODERNLİK VE MÜPHEMLİK/Z. Bauman ➤ NİETZSCHE: BİR AHLAK KARŞITININ ETİĞİ/P. Berkowitz ➤ KÜLTÜR, KİMLİK VE SİYASET/Nafiz Tok ➤ AYDINLANMIŞ ANARŞİZM/M. Kaufmann ➤ MODA VE GÜNDEMELERİ/D. Crane ➤ BİLİM ETİĞİ/D. Resnik ➤ CEHENNEMİN TARİHİ/A.K. Turner ➤ ÖZGÜRLÜKLE KALKINMA/A. Sen ➤ KÜRESELLEŞME VE KÜLTÜR/J. Tomlinson ➤ SİYASAL İKTİSADIN ABC'Sİ/R. Hahnel ➤ ERKEN ÇÖKEN KARANLIK/K.R. Jamison ➤ MARX VE MAHDUMLARI/J. Derrida ➤ ADALET TUTKUSU/R.C. Solomon ➤ HACKER ETİĞİ/P. Himanen ➤ KÜLTÜR YORUMLARI/Terry Eagleton ➤ HAYVAN ÖZGÜRLEŞMESİ/P. Singer ➤ MODERNLİĞİN SOSYOLOJİSİ/P. Wagner ➤ DOĞRUYU SÖYLEMEK/M. Foucault ➤ SAYGI/R. Sennett ➤ KÜRBANSAL SUNU/M. Başaran ➤ FOUCAULT'UN ÖZGÜRLÜK SERÜVENİ/J. W. Bernauer ➤ DELEUZE & GUATTARI/P. Goodchild ➤ İKTİDARIN PSİŞİK YAŞAMI/J. Butler ➤ KİLOLATININ GERÇEK TARİHİ/S.D. Coe & M.D. Coe ➤ DEVRİMİN ZAMANI/A. Negri ➤ GEZEGENSEL ÜTOPYA TARİHİ/A. Mattelart ➤ GÖÇ, KÜLTÜR, KİMLİK/J. Chambers ➤ ATEŞ VE SÖZ/G.M. Ramirez ➤ MİLLETLER VE MİLLİYETÇİLİK/E.J. Hobsbawm ➤ HOMO LUDENS/J. Huizinga ➤ MODERN DÜŞÜNCEDE KÖTÜLÜK/S. Neiman ➤ ÖLÜM VE ZAMAN/E. Lévinas ➤ GÖRÜNÜR DÜNYANIN EŞİĞİ/K. Silverman ➤ BAKUNIN'DEN LACANA'YA/S. Newman ➤ ORTAÇAĞDA ENTELEKTÜELLER/J. Le Goff ➤ HAYAL KIRIKLIĞI/lan Craib ➤ HAKİKAT VE HAKİKATLİLİK/B. Williams ➤ RUHUN YENİ HASTALIKLARI/J. Kristeva ➤ ŞİRKET/J. Bakan ➤ ALTKÜLTÜR/C. Jenks ➤ BİR AİLE CİNAYETİ/M. Foucault ➤ YENİ KAPİTALİZMİN KÜLTÜRÜ/Richard Sennett ➤ DİNİN GELECEĞİ/Santiago Zabala ➤ ZANAATKAR/Richard Sennett ➤ MELEZLİĞE ÖVGÜ/Michel Bourse ➤ SERMAYE VE DİL/Christian Marazzi ➤ SAVAŞ OYUNLARI/Roger Stahl ➤ BİR İDEA OLARAK KOMÜNİZM/Alain Badiou ➤ Slavoj Žižek ➤ NİHİLİZM/Bülent Diken ➤ MADDEŞİZ/André Gorz ➤ BİLGİNİN ARKEOLOJİSİ/M. Foucault ➤ TÜKETİM TOPLUMU, NEVROTİK KÜLTÜR VE DÖVÜŞ KÜLÜBÜ/H. Övünç Ongur ➤ ANTIKAPİTALİZM/Jeremy Gilbert ➤ ÇALIŞMAK SAĞLIĞA ZARARLIDIR/Annie Thébaud-Mony ➤ BERABER/Richard Sennett ➤ HAYATIN ANLAMI/Terry Eagleton ➤ DUYURU/Michael Hardt-Antonio Negri ➤ KÜRESELLEŞMENİN SONU MU?/Arif Dirlik ➤ İSYAN PAZARLANIYOR/ Joseph Heath & Andrew Potter ➤ VAMPİRİN KÜLTÜR TARİHİ/ Gülay Er Pasin ➤ TUHAF ALAN/ Barcu Canar ➤ ÜTOPYA / Nilnur Tardagçünes ➤ AKIL HASTALIGI VE PSİKOLOJİ / Michel Foucault ➤ İŞLETME HASTALIGINA TUTULMUŞ TOPLUM / Vincent de Gauljac ➤ ETİN CİNSEL POLİTİKASI / Carol J. Adams ➤ TOPLUMLA YÜZLEŞME / Zülkiyf Kara ➤ İKOMÜNİZM / Colin Cremen

Oliver ve annem ile babama

İçindekiler

1. Uygar Nefret.....	9
2. ... O Halde Pasta Yesinler.....	34
3. Kentsel Seçkinleştirmeden Zenginlerin Siteleşmesine.....	101
4. Seçkinlerin Gücü.....	137
5. Nihayet Birisi, Söylenmesi Gerekeni Söylüyor.....	173
6. Dayanışmanın Sonu.....	194
7. Dünyanın Kurtuluşunun Özelleştirilmesi.....	220
8. Mikro Krediler: Metotlu Çılgınlık.....	278
9. Gelsin Güzel Hayat!	326
— Teşekkür.....	334
— Dizin.....	337

1

Uygar Nefret

“Bir odaya girdiğimizde kimse başını çevirip bize bakmasaydı, konuştuğumuzda kimse yanıt vermeseydi, yaptıklarımızı hiç kimse algılamasaydı, her şeyden kopuk yaşarken herkes bize sanki yokmuş gibi davransaydı, içimizden o denli büyük bir öfke ve çaresizlik yükselirdi ki, en ağır bedensel acı bunun yanında bir kurtuluş gibi kalırdı.”

William James, ABD’li psikolog, 1890¹

TÜKETİM TOPLUMU, MEVCUDİYETİNİ NEDEN
ÖTEKİLEŞTİRME VASITASIYLA GARANTİYE ALIYOR
VE ORTA TABAKA GERÇEKTE DÜŞERKEN
GÖZÜNÜ NEDEN YUKARIYA DİKİYOR?

Yönetim katının geniş koridoru, yaşam tarzı dergilerinden bilinen bir yaratıcılıkla döşenmiş o lüks çatı katlarına benziyor. Şık bir köşe büfesinin üzerindeki espresso makinesiyle

---

1. Joachim Bauer, *Schmerzgrenze: Vom Ursprung alltäglicher und globaler Gewalt*, Münih 2011, s. 59

desenli kâğıtla kaplanmış duvarın önündeki açık renkli sofaya, parlak beyaz mobilyalar eşlik ediyor. Dekore edilmiş bir salon ile lobi karışımı. Fotoğrafçılar ekipmanlarını kurmakla meşgulken; biraz sonra, milyonlarca liralık ciro yapmış çokuluslu bir holdingin sözcüsü olan kadınla röportajım başlayacak. Röportajdan önce rahat bir oturma odası atmosferinde sohbet ediyoruz. Bu kitapla ilgili çalışmalarımın ve süpermarketlerin artık gıdalarını, yoksullara dağıtmayı hedefleyen gıda bankalarını araştırdığımdan bahsediyorum. Basın sözcüsü bunu “ilginç” bulduğunu ve kendisinin de bu konu üzerine kafa yorduğunu belirtiyor. “İnsanlara yemeğin kıymetini anlatabilmek için nelerin yapılabileceğini çok sık düşünüyorum.” Onaylarken, aklıma süpermarketlerin mal rampalarında yığılan ve kaliteleri yetersiz bulunduğu için ayıklanıp kenara atılan sandıklarca gıda malzemesi geliyor. Almanya’da her yıl 20 milyon ton gıda çöpe atılıyor; gerçek bir skandal. Ancak basın sözcüsü başka bir şeyi kastediyor: “Gıda bankalarından yemek alan insanların kamu yararına işler görmekle yükümlü tutulması gerektiğini düşünüyorum.” Hoppala. Normalde suç işlemiş gençlere uygulanan terbiye edici önlemler mi? Gıda bağışları olmaksızın yaşamlarını sürdüremeyecek kadar çaresiz bir yoksulluk içerisinde bulunan insanların mı? Gıda bankalarına başvuran insanların zaten süpermarketlerden gıda alacak kadar parası yok diye yemeğin kıymetini gayet iyi bildiğini bir yana bırakalım, çocuklarına tek başına bakmak zorunda olanlar, emekliler ve çok düşük ücretli işlerde çalışanlar midelerine bir şeylerin girmesi için neden sokakları süpürmek ve köpeklerin pisliklerini toplamak zorunda kalsın ki?.. “Yoksa yemeği çöpe atabilirler” diye cevaplıyor basın sözcüsü.

Gıda bankalarından gıda tedarik eden birçok insanla konuştum, onların evlerine gittim, fahri görevlileri gıda dağıtımını yaparken gözlemlerim ve artıklar süpermarketlerden alınırken orada bulundum. Bu arada utancın ve kederin hâkim olduğu bir dünyayı tanımış oldum. Her gün aşağılanmalarına ve toplum tarafından takdir ve saygı görmemelerine rağmen

onurlu bir hayat sürdürmeye çabalayan insanlarla tanıştım. İnsanın, artık olarak ayrılmış bir yemek için sıraya girmesi ve sonra da o yemeği çöpe atması absürd bir düşünce. Üst orta sınıfa mensup olan ve gıda bankalarının dünyasını kesinlikle bilmeyen bir kadın böyle bir fikre nasıl varıyor? Bir öğretmen- den, Hartz-IV* ailelerinin çocuklarının, bir pizzayı arkadaşla- rıyla paylaşmaktansa çöpe atmayı tercih ettiklerini duyduğunu anlatıyor. Demek öyle!

Kenar semtlerden birisinde bir arkadaş ziyareti. Yeni inşa edilmiş ekolojik evin güneş pilleri parlıyor. Sıcak bir bahar günü, terasta oturmuş organik sütlü kahve içiyoruz. Kadın, en yakın şehrin ortaokulunda stajyer öğretmen; okul, deyim yerindeyse “sorunlar okulu.” Öğretmen aday, öğrencilerine sinirleniyor ve gençlerin iş bulamamasını anlayamıyor. Stajyer öğretmene göre gastronomi ve oteller yıllardan beri “yalvar yakar” yetiştirecek eleman arayışında. “Suç onlarda, çalışmak istemiyorlar” diyor. Gerçekten öyle mi? Hem sıkça bahsedilen uzman işgücü eksikliği, hem de meslek öğrenim yeri arzının güya talepten fazla olması tamamıyla bir efsane. 2010 yılında bir meslek öğrenimine başlamak isteyen her üç gençten biri açıkta kaldı. Gıda –Yiyecek/İçecek– Restoranlar Sendikası² (NGG), meslek öğrenim yeri arzının son on yılın en düşük üçüncü seviyesinde olmasından yakınmasına rağmen gastro- nomideki her iki çalışma yerinden birisi bir minijob.³

Genç ev sahibi inatçı bir tepki gösteriyor: “Hartz IV para- sını tercih ettiklerini ve çalışmaya bayılmadıklarını kendileri

* Hartz Konsepti: Almanyada işgücü piyasasının, büyük şirketlerin istekleri doğrultusunda düzenlenmesini içeren önlemler paketi. Söz konusu önlemler arasında, işsizlik ücretinin süre ve miktar olarak kısıtlanması da yer alıyor. (ç.n.)
2. NGG, Nisan 2011’de Eğitim Bakanı Annette Schavan’ın meslek öğreniminde iyiye doğru bir gidiş olduğu iddiasını eleştirdi. Meslek eğitimi görmeyi bekleyen 85.000 genç bir yer bulamazken, yalnızca 20.000 meslek öğrenimi yeri boş kaldı. Okulu bitiren 320.000 genç gelecek perspektifi olmayan kurs ve stajlarla yetin- mek zorunda kaldı. Meslek öğrenimi arzı 580.000 yer ile son on senenin en dü- şük üçüncü konumundaydı. NGG’nin Başkan Yardımcısı Michaela Rosenberger bu iddiayı “gerçeklerle ilgisi olmayan bir hayal” olarak tanımlıyor.
3. <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/0,1518,758944,00.html>

söylüyor.” Bu gençlerin sistemden herhangi bir beklentilerinin kalmadığı göz önünde bulundurulursa, öğrencilerin öğretmenlerine uygulamaktan hoşlandığı türden basit ve anlaşılır tahrikler bunlar. Öğretmenler, orta sınıf mensupları olarak alt tabakanın günlük hayatının çok içindedir. Ayrımcı sosyal politikanın bir dayatması olarak kurbanlara önyargıyla yaklaşıyorlar. Oldenburg Üniversitesi'nin 2009 yılında gerçekleştirdiği bir araştırmaya göre öğretmenler, davranış bozukluğu gösteren ve başarısız olan çocukların daha isimlerinden ayırt edilebildiği görüşünde. Öğretmenlere sevdikleri isimleri ve bu isimlerin kendilerinde ne gibi çağrışımlar uyandırdığını soran araştırmada,⁴ bir kadın öğretmen “Kevin bir isim değil, bir teşhis” demektedir.

ORTA TABAKANIN MÜDAVİMLER MASASINDA

Akşam bir restorandayız, masada bir grup gazeteci ve akademisyen oturuyor. Karınlar tok, bardaklar kırmızı şarapla dolu; eşitler arasında veya en azından benzer düşüncelere sahip olan kişiler arasında olduğu gibi konuşulup anlaşılıyor. Masadakilerden birisi aniden “Hartz IV ödemesi alanlar gıda bankasına yalnızca en son iPhone’u satın alabilmek için gidiyor” diyor. Aslında anlaşılır bir çıkış; çünkü böylesi masalarda insanlar hep önemli görünmek ister. Ancak görüldüğü kadarıyla bu cümle birilerini tahrik etmek için dile getirilmemiş. En azından bu korkunç iftira kimseyi rahatsız etmiyor ve kimse itirazda bulunmuyor; birisi onayladığını göstermek için başını sallıyor. Nasıl olabilir? Masada bulunan herkesin, tatmin

---

4. Oldenburglu eğitim araştırmacısı Astrid Kaiser’in Çocuk Araştırmaları Dairesi’nden meslektaşı Julia Kube ile birlikte yaptığı inceleme bu sonuca varıyor. İki kadın, 2009 yılında 2.000 ilkokul öğretmeniyle bir online anket yapmıştı. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu belli isimleri olumlu algılıyor. Charlotte, Sophie, Marie, Hannah, Alexander, Maximilian, Simon, Lukas veya Jacob isimli çocuklar cana yakın, davranış bozukluğu olmayan ve derslerinde başarılı çocuklar olarak algılanırken, Chantal, Mandy, Angelina, Kevin, Justin veya Maurice gibi isimler derslerde başarısızlık ve davranış bozukluğuyla ilintilendiriliyor. Özellikle “Kevin” ismi davranış bozukluğu olan bir öğrencinin basmakalıp ismi olarak görülüyor. <http://www.kinderforschung.uni-oldenburg.de/36968.html>

olduğu ve takdir gördüğü bir işi var, hatta bazıları ortalamanın üzerinde bir gelire sahip. Herkes üniversite mezunu, politika ve kültürle ilgili, bunun yanında ülke genelinde dağıtımı yapılan en azından bir adet, gazete okuyor. Hatta aralarından bazıları eskiden solcuydu (bugün ise “gerçekçi” olduklarını öne sürüyorlar). Aslında başlıca ahlaki konularda aralarında bir fikir birliğinin olması gerekirdi. Örneğin birisi başka bir grup hakkında “yabancılar işyerlerimizi çalıyor” veya “siyahilerin hepsi uyuşturucu satıcısı” gibi ayrımcı bir cümle kurmuş olsaydı, karidesler herkesin boğazında tıkanıp kalırdı.

Ancak gazeteci, bu noktada tam bir onay alıyor. Bir diğeri tasdik ediyor: “Hepsinin elinde en yeni cep telefonlarından var. Ayrıca gıda bankasına gidenlerin giyim kuşamı süper. Gerçekten ihtiyacı olanlara ulaşamıyor bile.” Başka birisi söylenenleri tamamlıyor: “Isıtma parası aldıklarından beri, deliler gibi ısıttıklarını duydum.” Muhtemelen Thilo Sarrazin’den* duymuş olmalı: “Hartz IV’ten faydalananlar; birincisi evde daha çok zaman geçiriyor, ikincisi sıcağı seviyor, üçüncüsü de evin içindeki ısı ayarını pencereleri açıp kapayarak yapıyor.”⁵ İnsanın aklına, kimin yalnızca devlete zarar vermek için evini gereğinden fazla ısıtacağı sorusu geliyor. Zaten ayrıca Hartz IV’ten faydalananlar ve diğer yoksullar çoğunlukla kötü yalıtılmış sosyal konutlarda oturuyor ve ısıtma masraflarının ne kadarının karşılanacağı, yerel yönetimlerin kararına bırakılmış durumda. Konutun büyüklüğünü ve ne ölçüde ısıtmanın “uygun” sayılabileceğini yerel yönetimler belirliyor. Ayrılan ödeneği aşan durumda, yoksullar kendi ceplerinden ödemek zorunda kalıyor. Bu da üşümek veya başka bir eve taşınmak anlamına geliyor. Elektrik, gaz ve sıcak su, standart Hartz IV ödemesine dahil. Örneğin enerji fiyatlarının artma-

* Thilo Sarrazin: Alman Merkez Bankası’nın eski yönetim kurulu ve Sosyal Demokrat Parti üyesi. (ç.n.)

5. “Hartz-IV-Empfänger haben es gerne warm”, *Süddeutsche Zeitung* online. <http://www.sueddeutsche.de/politik/thilo-sarrazin-hartz-iv-empfaenger-haben-es-gerne-warm-1.442966>

sı⁶ durumunda olduğu gibi, tüketim standart miktarı aşarsa, Hartz IV'ten faydalananlar yine kendi ceplerine yüklenmek, yani ışıkları kapatmak, soğuk suyla duş yapmak ve borçlanmak zorunda. Hatta içlerinden bazıları elektrik faturasını ödeyebilmek için açlık bile çekiyor.⁷ Çevreci seçkinler ısıtma ve elektrikten tasarruf etmek, hatta enerji şebekesine elektrik aktarıp para kazanmak üzere müstakil evlerindeki güneş pillerini devlete sübvans e ettirirken, Almanya'nın yoksulları enerji yokluğu altında eziliyor. İnsanın bilgi edinebileceği konular bunlar. Tabii eğer bilgi edinmek isterse. "Peki, bunları nereden biliyorsunuz" diye soruyorum sonunda. "Burada bahsettiğiniz şekilde davranan insanlardan hiç tanıdığınız var mı?" "Evet, tabii" diyor ikisi de hemen, "ne de olsa Berlin'de yaşıyoruz."

Garip. "Alt tabaka" denilen gruba mensup insanlarla konuşabilmek için gerçekten onları çok aramak zorunda kaldım ve bu insanları şehirlerin kenar semtlerindeki gıda bankalarının ve sosyal mağazaların paralelinde buldum. İnsanlar artık öylesine tanışmıyor ya da buluşmıyor. Almanya'da farklı tabakalar birbirinden artık öylesine uzaklaştı ki, kesişme noktaları neredeyse tümüyle ortadan kalktı ve farklı tabakalardan insanların karşılaşp iletişim kurduğu yerler yok oldu. İşyerinde böyle bir şey zaten söz konusu değil; çünkü uzun süreli işsizler iş hayatından dışlanmış durumda. Onlar için "işyeri," herhangi bir kurum; görevleri ise tüm hayatlarını devletin müdahalelerine açmak, istihdam yaratma önlemlerine teslim olmak, bilmem kaçınıcı anlamsız iş başvurusunu yazmak ve baskılara katlanmak. İnsanlar günlük tüketim alışkanlıkları çerçevesinde artık karşılaşmıyor çünkü yeni yoksullar kitap ile şarabın eşleştirildiği lüks dükkânların, şık butiklerin, haftalık pazarların, organik ürünler satan yerlerin ve alışveriş mabetlerinin dışına itilmiş paralel bir tüketim dünyasına muhtaçlar. Yeni

6.<http://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/explozierende-energiepreise-frieren-ist-so-schlimm-wie-hungern-1.576593>

7.<http://www.sozialleistungen.info/news/12.09.2011-studie-hartz-iv-bezug-fahrt-zu-stromschulden/bzw>.

<http://www.caritas-nrw.de/wai1/showcontent.asp?ThemaID=1092>

yoksulların çoğu ihtiyaçlarını sosyal mağazalardan, elbise depolarından veya gıda bankalarının dağıtımlarından karşılıyor. Belediyelerin kentsel seçkinleştirme politikaları sonucunda, yoksulların kendi semtlerinden ayrılarak daha az değerli semtlere, kimsenin yolunun düşmediği “sosyal odak noktalarına” taşınması nedeniyle artık semtler de ortak değil. Nihayetinde, şehir merkezindeki en ucuz kiralar bile “makul”⁸ olmadığından, İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından karşılanamıyor. Yeni yoksullar yoksullaştıklarını arkadaşlarından ve yakın çevrelerinden –eğer hâlâ böyle bir çevreleri varsa– gizlemek zorunda. Yoksulluk artık yalnızca muhtaç olmayı ifade eden acınılası bir durum da değil. Hiçbir yoksul, içinde bulunduğu durumu önüne gelene anlatmıyor. Jimnastik salonlarında, tiyatrodan, konserde, sinemada, bar veya restoranlarda ise artık karşılaşmıyor–ayda 364 Avro ile kültürel ve sosyal hayatın bir parçası olmak mümkün değil. Yoksullaşan pek çok insan bu nedenle kendi içine kapanıyor.

Değer görmeyen tüketim veya en azından tüketim imkânına bağlı olması nedeniyle insan topluma ayak uyduramıyorsa, yeni kitaplar veya filmler hakkında görüş belirtmiyorsa, neşeli gecelerde söyleyecek eğlenceli bir şey bulamıyorsa hatta her yeni gün biraz daha tekdüze ve tasalı hale geldiği için kendi hayatına ait hiçbir şey anlatamıyorsa, eski arkadaşlarının kendisine bulaşıcı bir hastalığı varmış gibi davrandığını fark ediyorsa ve herkesin “suçu kendinde ara” diye düşündüğünü hissediyorsa bağlar çabuk kopuyor. Hartz IV; yalnızca yoksullaştırmakla kalmıyor dilsizleştiriyor da aynı zamanda. Özellikle tam da basın sözcüsü gazeteciler, stajyer öğretmenler gibi kanaat önderlerinin önyargılarını yüksek bir sesle dile getirdiği için. Yani gariptir ki, yoksulların dışlanması

---

8. Uygun bir kiranın yüksekliği ülke bazında düzenlenmemiştir, yerel olarak geçerli olan kiraların alt sınırına ve Kira Yardımı Kanunu’ndaki kira üst sınırına göre alınır. Evin uygun büyüklüğü bir kişi için 45 metre kare, iki kişi için 60 metre kare ve her ilave kişi için ek 15 metre kare olarak kabul edilir. 25 yaşının altındaki Hartz IV hak sahipleri, kendilerine ait bir ev için masraf yardımı talep edemez.

ve orta sınıfın onların sırtından üstünlüğünü sergileme çabaları bağlamındaki karakteristik olgu, öfkenin zengin bir ülkede insanların yemek bağışlarına muhtaç olmasına karşı değil, bu insanların bir cep telefonuna sahip olmasına ve kış aylarında evlerini ısıtmasına karşıdır.

TÜKETİM TOPLUMUNDA YOKSULLUK

Bahis cep telefonundan açılmışken: Cep telefonu kepçe gibi basit bir eşya değil. Mobil telefon sembolik bir güce sahip. Her yerde ve herkesle iletişim kurulabilmesi, video kayıtlarının yapılabilmesi ve insanın internet üzerinden algılanabilmesi nedeniyle, Arap Baharı'nda da görüldüğü gibi fikir özgürlüğü ve demokrasi anlamına da geliyor. Almanların yaklaşık yüzde 90'ı cep telefonu kullanıcısı,⁹ her Alman ortalama 1,3 operatör sözleşmesine sahip. Fakat nüfusun yalnızca yüzde 20'si cep telefonunun Hartz IV alıcıları için asgari varlık şartları arasında yer aldığını düşünüyor.¹⁰ Yoksulların cep telefonu kullanma hakkını yadsımanın, "siz düşüncelerinizi belirtemezsiniz," "siz buraya ait değilsiniz," "sizin maalesef dışarıda kalmanız gerekiyor" dışında bir anlamı yok. Avustralyalı edebiyat profesörü Germaine Greer "Görünmezlik, bilgi çağında öyle ya da böyle ölüm anlamına gelmekte" diyor.¹¹

Gizli hiyerarşilerin bulunduğu bir toplumda aidiyet, statü sembolleri üzerinden sergilenir. Bir cep telefonu hâlâ topluma dahil olmanın bir sembolü ve aynı zamanda ayrışmadan elde edilen faydanın fetişidir—aksi durumda Almanlar her iki sene de bir yeni bir cep telefonu satın almazdı.¹² Devasa bavullarda taşınan mobil telefonlar eskiden gizli servislerin, politikacıla-

9. IT Branchenverband Bitkom'un yaptığı bir incelemeye göre Almanların yüzde 87'si bir cep telefonu kullanıyor: <http://www.connect.de/news/ueber-80-prozent-der-deutschen-mobil-erreichbar-1179488.html>.

10. 3.2.2010 tarihli *Stern* anketi. Bkz. <http://www.stern.de/wirtschaft/news/maerkte/stern-umfrage-zu-hartz-iv-was-der-staat-zahlen-soll-und-was-nicht-1540480.html>.

11. Zygmunt Bauman, *Leben als Konsum*, Hamburg 2009, s. 22.

12. Stiftung Warentest online anketi, <http://www.tarifip.de/News/25946/Umfrage-Alle-zwei-Jahre-ein-neues-Handy.html>.